

Antón Costas

El malestar de les classes mitjanes

L'existència d'una classe mitjana àmplia és un requisit essencial per a l'existència i bon funcionament de la democràcia. Provi de buscar un país amb un sistema democràtic estable en el qual no hi hagi una àmplia classe mitjana! No el trobarà. Allà on no hi ha aquest component social, la democràcia és feble i inestable i els règims polítics acostumen a ser autoritaris, cabdillistes o elitistes.

Una classe mitjana activa, amb capacitat per exercir la seva veu davant el deteriorament de les coses, és també fonamental per al bon funcionament dels serveis públics d'un Estat modern. Serveis que, com l'educació, la sanitat, els subsidis d'atur o un sistema públic de pensions, són essencials per garantir la igualtat d'oportunitats –l'ascensor social– i per cobrir els riscos d'una economia de mercat, riscos que les persones no poden cobrir per elles mateixes.

Aquest vincle entre classes mitjanes, democràcia i oportunitats va aparèixer a Europa en el període d'entreguerres mundials del segle passat. Anteriorment, les democràcies eren censatàries, elitistes. Ancorades en els seus privilegis de classe i en l'acumulació de riquesa que es va produir en l'època anomenada *gilded age* o *belle époque*, entre el 1870 i el 1914, aquestes elits no van saber veure que la creixent desigualtat de principis del segle XX era una amenaça per a l'ordre polític i social.

Després de la Gran Depressió dels anys trenta i de la Segona Guerra Mundial es va aconseguir crear una goma d'enganxar que va reconciliar el capitalisme de mercat, igualtat i democràcia. L'ampliació de les classes mitjanes durant les dècades centrals del segle passat va ser el seu principal resultat. Tot va millorar sota el seu impuls durant aquelles dècades. Van ser els millors anys de les nostres vides.

Quin és, en aquest inici del segle XXI, el problema en relació amb les classes mitjanes, el capitalisme i la democràcia? Que el retorn de la desigualtat a les nostres societats està jivaritzant les classes mitjanes.

A. COSTAS, catedràtic d'Economia de la Universitat de Barcelona

Estem assistint a una nova *gilded age* de la desigualtat com la que va tenir lloc fa 100 anys. Una desigualtat que està polaritzant les nostres societats entre un reduït grup de superrics i una massa creixent de pobres que no té cap expectativa de millora. La influència dels superrics en la política i, més en particular, en la política econòmica és molt intensa. Especialment als Estats Units. Però, a través

JORDI BARBA

del seu exemple i lideratge, també en la resta de països europeus. De fet, l'economia està sent gestionada per una elit superrica que governa en benefici propi.

L'ocorregut amb els sistemes fiscals en les tres últimes dècades és un bon exemple d'aquest govern en benefici propi. Han imposat l'agenda fiscal mínima i la retallada de les despeses socials. I han pressionat per al reconeixement legal de paradisos fiscals, fins i tot dins de la mateixa UE.

Per què ens ha de preocupar aquesta polarització de la desigualtat? Potser perquè, com va dir el novel·lista nord-americà de principis del segle passat Scott Fitzgerald, "els molt rics són diferents de vos-

tè i de mi". Tendeixen a comportar-se com a apàtrides, cosmopolites, sense cap compromís amb la resta de la societat. I a defensar una meritocràcia heretada.

Aquesta agenda fiscal mínima sobre les rendes altes i la riquesa fa descansar cada vegada més la recaptació fiscal que necessiten els nostres estats en les classes mitjanes. Vegin l'exemple d'Espanya. La nova tributació sobre la renda de les persones físiques se centra en el rang de rendes comprès entre 20.200 i 60.000 euros. A partir d'aquesta quantitat, el tipus impositiu es manté constant, sigui quin sigui el nivell d'ingressos. M'agradaria ser ric, encara que només fos per pagar pocs impostos.

Hi ha un creixent malestar social amb l'evolució de la desigualtat, els ingressos, els impostos i la gestió de les polítiques a tots els països desenvolupats i emergents. I els qui amb més intensitat estan expressant aquest malestar són les classes mitjanes. Ens ha de preocupar aquest malestar? Penso que sí. Entre altres raons, perquè redueix la legitimació social en què es basa l'economia de mercat i el mateix sistema polític vigent. Com he assenyalat al principi, la legitimació que aporten les classes mitjanes és essencial per al bon funcionament de la democràcia.

Parem-nos en el nostre entorn més proper. Quines són les bases socials que són darrere del malestar polític que impulsa l'independentisme català? D'acord amb un aclaridor article de la sociòloga Marina Subirats ("Una utopia disponible. La Catalunya independent", *La Maleta de Portbou*, número 6, 2014), les classes mitjanes, especialment les classes mitjanes professionals.

Encara que amb expressions polítiques diferents, també a la resta d'Espanya és aquest malestar de les classes mitjanes el que està emetent un crit d'alarma. La ràpida emergència de noves forces polítiques com Podem o Ciutadans té molt a veure amb la recerca per les classes mitjanes de nous instruments polítics capaços de canalitzar les seves demandes i revertir la situació. Hem entrat en un llarg any electoral. Un dels grans reptes és que els partits polítics, tant els tradicionals com els nous, siguin capaços de recollir aquest malestar i formular un nou progressisme per al segle XXI.●

Pilar Rahola

El partit minvant

Potser el més significatiu i demolidor de les eleccions andaluses és com es van estretant les fronteres polítiques del PP. Malgrat estar governant com si fos el PRI mexicà en les seves èpoques daurades, el cert és que el domini *pepero* va perdre vastos territoris per la perifèria, i lentament es va convertint en un partit de la vella Castella, amb molt poder en el centre però cada vegada més escàs fora d'aquests límits. Que un partit de masses, central en un Estat, i que a més es permet governar sense aliances de cap mena, imposant decisions prou impopulars, no tingui un suport equitativament repartit és una cosa letal, tant per als governants com per als governats. I aquest és el mapa del PP actual, un PP que es mostra com un autèntic martell dels heretges que no professen la fe de l'Espanya una, i, tanmateix, sembla que aquesta Espanya, que diu tutelar, se li resisteix. Dit altrament, com pot mostrar-se com el zelador del sant greal espanyol si la seva font de vots està seca en amplis territoris?

Vegem el mapa. El PP és un partit residual a Catalunya –i va camí de residualitzar-se més–, la qual cosa significa que té escassa influència en un motor bàsic de l'economia de l'Estat. Tot i així, ha pres tota mena de decisions contràries als interessos cata-

El PP va perdre territoris per la perifèria i es va convertint en un partit de la vella Castella

lans sense importar-li pactes, ni aliances, ni la manca de suport, bo i conjugant el verb menystenir sense complexos. Alhora, tampoc no és un partit central al País Basc, on les decisions es prenen sense que tingui massa importància el que opini el PP. I si al nord les nacions històriques mai no s'han sentit còmplices amb el seu model (o antimodel) d'Estat, el sud acaba d'enviar-li una sonora carta de desamor. És possible que la poca traça dels estratèges del PP s'arribi a creure el discurs del no passa res, això no és extrapolable i etcètera. Però quan un partit amb vocació de central, que ha tingut un poder incalculable a les seves mans, perd centenars de milers de vots en un territori de la importància estratègica i política d'Andalusia, és evident que està seriosament ferit. I no veure-ho només pot respondre a la ceguesa o al gust per la mentida. Sigui com sigui, es van estretant els límits de la seva influència, a mesura que acumula en el centre tot el seu poder. És cert que Galícia es manté incansable al decoratament i que les terres valencianes han demostrat una fidelitat a prova d'escàndols, però aquesta darrera plaça també està molt tocada, de manera que pot ser que al PP només li quedi Galícia en el seu límit perifèric. Cosa que dibuixa un mapa desequilibrat, inestable i, a la llarga, ingovernable.

Malgrat això, certament, pot aconseguir els vots necessaris en les properes eleccions per continuar governant, encara que sigui amb pactes contra natura, però la situació acabarà sent insostenible. Ningú no pot governar tot un Estat des de la mentalitat d'una illa Barataria.●

DEBAT. Les TIC / Esteve Almirall

Per a què les 'smart cities'?

Queda algú que no hagi sentit parlar de *smart cities*? Probablement no, és un d'aquests conceptes que s'han anat incorporant fins al punt que ha arribat a convertir-se a un epítet de ciutat: les ciutats han de ser *smart*.

És un terme tan utilitzat i quotidià com poc clar. Què és una *smart city*? La pregunta té multitud de respostes i cap alhora. Aquesta ambigüitat només fa que agreujar-se quan ens preguntem per a què serveix? Són preguntes irrenunciables. Com decidirem quant i com invertir sense contestar-les?

El primer que ens sona en sentir *smart cities* està relacionat amb tecnologia: ilumi-

nàries que s'apaguen o redueixen la seva intensitat si cal; semàfors que es coordinen evitant l'espera quan no passa ningú; o millores en la gestió energètica. Tot això ja estava funcionant quan les ciutats no les anomenàvem *smart*.

Una segona lectura ens apropa a nous paradigmes com *Open Data*. Aquesta és la situació en la qual governs i ciutats incorporen les nostres dades a portals, amb formats directament utilitzables per web i aplicacions. També proporcionen accés wi-fi ràpid, sense límit de temps, ni connexió. Aquesta solució va dirigida a ciutadans i visitants de les zones més freqüentades, com aeroports o platges, de manera que faci possible oferir serveis de nova generació. L'*Open Data* constitueix un exercici de transparència i fomenta la creació d'*apps* ciutadanes que proporcionen serveis sense

cost per al contribuent. Alhora, estimula la creació d'empreses. Les nostres ciutats ja estan construïdes i, per més eficients que intentem fer els nostres semàfors, els nostres carrers continuaran tenint més o menys el mateix ample.

Smart cities també significa accés als serveis municipals a través del mòbil i fer el seu ús tan fàcil, còmode i eficient com altres aplicacions com WhatsApp, Facebook, o Google Maps. Per què havien de ser menys els serveis públics? *Smart cities* potencia la marca de ciutat.

Quina d'elles ha de ser la nostra prioritat? Semblaria que prioritzar partint dels nostres problemes i objectius fos la manera òbvia de respondre la pregunta. En el nostre cas, amb un 25% d'atur i una crisi de la qual amb prou feines sortim, el creixement econòmic i social podria ser la resposta.●

E. ALMIRALL, professor Departament de Sistemes d'Informació d'Esade Business and Law School